

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. ::

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštne proste

Štev. 88.

V Ljubljani, v torek dne 19. septembra 1911.

Leto I.

Dunajska krvava nedelja.

Najostrejša sredstva. — Izjemno stanje? — Vir revolte. — Ranjeni socialistični poslanci. — Bitka v Ottakringu. — Kaj zdaj?

Vse priznanje! Vlada pozna res paragrafe, ki ji dajejo izjemne pravice. Vlada ve, da je v teh paragrafih tudi govora o nagli sodbi in da se krvnik ravno tako lahko nastavi v permanenti kakor kakšen veselilni odsek. Vlada ve, da ima infanterija puške, kavalerija sablje in artilerija kanone; ve da puške in kanoni streljajo in sablje sekajo. In ve, da nima ljudstvo ne manlicherovk ne havbic. Da pa ne bi nihče dvomil o tem profudnem znanju ministrstva in policijskih ravnateljev, pa razglasa policijska korespondenca, da bo oblast v slučaju ponavljanja izgrede nastopila z najostrejšimi postavno dovoljenimi represivnimi sredstvi. Eventualno se namerava razglasiti tudi

nagla sodba,

da se prepreči tako dejanja upora

To je sklenil avstrijski ministrski svet, ki je imel kar hitro časa, ko so se dunajske ulice obile s krvjo — hitro časa ne le za sestanek, temveč celo za sklep. In od sestanka pa do sklepa ni bilo dolgega obotavljanja: Najostrejša represivna sredstva, eventualno tudi vešala pri sodišču, ki opravi ves proces od obtožbe do obsojenja v 24 urah.

Zares, avstrijska vlada zna hitro delati! Ali črna — da je mogla odkriti v sebi to energično sposobnost, so morali popadati po dunajskem tlaku mrtvi in ranjeni. Dunajska revolta se je šele v nedeljo opoldne pričela, v nedeljo večer je bilo že vse sklenjeno, kar se je dalo skleniti. Draginja razsaja v Avstriji že nekoliko let, njeno naraščanje se vidno opazuje; ali zoper to nevarnost ne more priti vlada do nobenega uspešnega sklepa ne pod Bienerthom ne pod Gautschem. In če zahtevajo socialno demokratični poslanci, da se vpiše te nevarnosti skliče državni zbor, tedaj odgovarjajo tisti ministri, ki se jim mudi z rabljen, da je za parlament še časa dovolj. Do krogelj in smodnika se prihaja v Avstriji kaj hitro; do kruha in mesa je nekončno dolga pot.

Na vse to bo moral misliti zgodovinar, ki bo opisaval krvave nedeljske dogodke poznejšim generacijam. Peresa oficijoznih piscev so poslušna in znajo zaničljivo pisati o poulični sodrgi, o zakotnem mobu, o izmečku velikega mesta. Ali pred sodbo stoletij ne obstane tako pranje zamora. Zakaj pred učinkom stoji vzrok

in odgovornost za zgodovinska tragedije se ne da konstruirati po paragrafih.

Gotovo je res, da so se Ottakringu udeležili demonstracij in da so ekscedirali elementi, s katerimi nima organizirano delavstvo nič opraviti. Čelo vladni pisarji naglašajo to kakor za stavo. Ali to dejstvo ne zmanjšuje odgovornosti družbe, temveč le še bolj kričeče ilustrira njeno krivico. Kajti odkod prihaja, kako nastaja tista „sodrga“, tisti „izmeček“, ki se pojavlja kakor povodenj, prihajajoča iz skritih podzemskih votlin vselej, kadar začne družbo zvijati najhujši krči? Saj ta sodrga ni od Boga ustvarjena kakor stenice in podgane za nadlogo dobrim ljudem, temveč ima enake obraze in enake duše kakor ostalo človeštvo.

Namenjena je od prirode za delo in za uživanje kakor vsi ljudje. Ali družba se je postavila nad prirodo. Delež, ki je bil namenjen vsem, je razdelila tako, da si je peščica prilastila levji del, da je množicam ostalo malo, nekaterim pa nič. Nič za dušo in nič za telo. Ne izobrazbe in vzgoje za duha, ne kruha za želodec. Razkošno uživajoči na enem koncu, zapuščeni in zaemarnjeni na drugem; presiti in pijani gori, lačni in raztrgani doli. Tako je nastala „sodrga“. In kdo se upa, ne da bi ga zapeljala vest in da bi ga stresla groza, trditi: Sodrga je kriva?!

Morala? — Morala prihaja od želodeca. Sitemu je lahko moralizirati.

Ministrski svet je takoj v nedeljo mislil na izjemno stanje,

ki naj bi se razglasilo na Dunaju. Nemara so nekateri gospodje mislili na to že v kočiji, ko so se peljali na sejo. Ali tu je velikanska zmota. Zakaj danes ne gre za to, da se kje razglasi, temveč da se odpravi tisto izjemno stanje, ki ga imamo po vsej Avstriji: Izjemno stanje nezasiščenega pomanjkanja, izjemno stanje lakote in trepetu pred simo. Če vlada še ne razume, da mora biti njenega obotavljanja konec, tedaj goni njena nesposobnost Avstrijo naravnost v katastrofo.

V nedeljo so bili gospodje ministri gotovo zelo razburjeni. Ali med tem so že lahko okopali in pomirili svoje živce z vsemi tistimi sredstvi, ki jih daje znanost plačujočim možnjam. In če so mirnejši, bi se morali pametno

in trezno vprašati: Ali bi bilo prišlo do nedeljskih izgrede tudi tedaj, če bi se bila dva dni prej konferenca klubskih načelnikov v državnem zboru nekoliko drugače izvršila.

V petek so socialni demokrati svarili vlado. Ravno socialni demokrati — ne zato, ker si žele revolt, ampak zato ker imajo več stikov z ljudstvom kakor Gautsch in Bienerth in ker bolje poznajo razpoloženje množice. Ali v tistem važnem trenutku, ko so milijoni čakali na poročilo s seje, ni imel baron Gautsch nobene tolažilne besede, ki bi bila mogla dvigniti upanje ljudstva, pač pa je našel izraza za žuganje. Tako slabo pozna ljudsko dušo baron Gautsch, ki je vendar že sam doživel veliko ljudsko gibanje in spoznal moralno moč organizirane množice.

V petek so socialni demokrati zahtevali, da se takoj skliče državni zbor. Če bi se bilo to zgodilo, bi bilo ljudstvo spoznalo, da so se tisti, ki imajo moč, vendar začeli brigati za njegove krvave potrebe. Sklicanje državnega zbora bi bilo kakor obljuba, da se pričinja — četudi pozno, vendar še ne prepozno — resno delo zoper draginjo. Ako bi bila konferenca sklenila, da se snide državni zbor takoj, bi bilo prebivalstvo videlo, da razume večina resnost položaja in že od tega razumevanja bi bilo vsaj nekaj pričakovati.

Ali dr. Sylvester je naznanil ob sklepu konference, da skliče zbornico na dan 5. oktobra. Gospod dr. Sylvester gre namreč v jeseni rad malo v toplo Dalmacijo, pa ni hotel izgubiti tega izleta zaradi neumnega zasedanja. Vladi se je mudilo še manj kakor Sylvestru, meščanske stranke pa niso imele toliko poguma, da bi se bile postavile popolnoma na stran socialnih demokratov.

Noben minister, noben buržoazni poslanec ni razumel, da bo to neodolno zavlačenje vplivalo na razgrete množice kakor mrzel curk. Morala je priti krvava nedelja, da je odprla zaslepljene oči. Spoznavanje političnih potreb se mora v Avstriji navadno plačevati s krvjo in s človeškim življenjem.

Vladno in sploh meščansko časopisje je polno navadnih fraz, kako da je policija „morala“ klicati vojaštvo, kako je vojaštvo „moralo“ sekati in streljati, povrh pa še napadov

na socialno demokracijo, češ da je ona zakrivila izgrede. Ali buržoazni časnikarski poročevalci so večinoma nerode. Če se že lažejo, bi morali vendar skrbeti za to, da bi se laži vjemale, ne pa da pobija druga drugo.

Vsa poročila priznavajo, da se je prihod na shod izvršil iz vseh okrajev v popolnem redu. Zborovanje samo je bilo zelo živo in je izražalo silno ogorčenje varane množice. Kdor se temu čudi, mu gre prostor samo za peščo. Trideset socialno demokratičnih poslancev je govorilo na shodu. Slišali so se hrupni klici: „Slava Portugalu!“, „Živela revolucija!“, „Angleško bomo govorili!“, „Generalni štrajk!“ Na visokem električnem kandelabru je nekdo razobesil rdečo zastavo z napisom „Živela revolucija!“ Na drugem kandelabru se je pokazalo figurina ministra z vrvjo okrog vratu. To so znamenja ogorčenja, pa tudi znamenja srditega dunajskega humora. Tudi Luegerju so pri glasoviti demonstraciji ob njegovih šestdesetletnici kazali vrv, ali vendar se ga ni nikoli noben delavec dotaknil. Pa tudi nedeljska demonstracija ni postala nasilna brez vnanjega vzooka.

Razburjeno je bilo ljudstvo tudi zaradi tega, ker se je bila po Dunaju raznesla vest, da je vsa vojaška posadka konsignirana. Nikdar še niso take reči vplivale pomirjevalno. Ko je bil shod končan, je policija takoj razvijala nenavadno energijo in je hotela množicam, odhajajočim z zborovališča, predpisavati pota. Tudi to draži. Ali naenkrat se je raznesel glas, da se je iz oken upravnega sodišča streljalo na demonstrante. Vsa poročila zaznamujejo ta glas; nobeno ne pove nič natančnejšega o njem! Na vsak način je bil ta glas kakor olje na žerjavico. Množica je naskočila palačo in tedaj je nastal strašen dirindaj. Plinski kandelabri, šipe, ograje — vse je občutilo razdraženost množice in ko je policija hotela zagraditi prehod k justični palači, je masa predrla kordon. Tu je bil prvi ranjen eden demonstrantov, in razvili so se hudi boji s policijo, ki je začela z aretacijami.

Naenkrat je prijahal eskadron ulancev. Sprejeli so četo z zaglušnim „fej!“ Med obema muzejema je stal eskadron huzarjev, od Bellarije sta prikoralaki dve stotnji pehote. Iz množice so jih pozdravljale sklici: „Ali ste lačni? Ali ste danes že dobili

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

— Jutri pride! — je pripomnila Vlasovka ogrnivši si ruto okolo pleč.

Vsakokrat, kadar so ji dali kako naročilo, jo je prišla močna želja, da dobro in naglo izvrši svojo nalogo, in na nič drugega ni več mislila kot na svojo nalogo. In sedaj je povedala obrvi in skrbno vprašala.

— Kako bi ga oblekli?

— Vseeno! Ponoči oddide . . .

— Po noči bo težje — manj ljudi je na ulicah, bolj pazijo, in pa precej nekreten je . . .

Jegor se je hripavo nasmel.

— Mladi ste še, botrica!

— Ali te smem obiskati v bolnici? — je vprašala mati.

Zakašljala je in pokimala z glavo. Ljudmila se je s temnimi očmi ozrla na mater in dejala:

— Ali hočete bdeti pri njem; vrstili se bova? Da? Lepo! . . . A sedaj pojdite brž . . .

Ljubeznivo, ali trdo jo je prišla pod pazduho in jo peljala skozi duri, zunaj ji je potihlo dejala:

— Ne zamerite, da sem vas peljala ven . . . vem, da je grobo . . . Ali govorjenje mu zelo škoduje . . . in jaz upam še vedno da . . .

To pojasnilo je zmedlo mater in zamoljela je:

— Ampak prosim vas! Kakšna grobost? . . . Na svidenje . . .

— Glejte, če ni vohunov! — je tiho dejala ženska. Z rokami si je otrla sence, z ustni je zatrepetala, obraz se ji je omilil . . .

— Zoam! . . . — je odgovorila mati, ne brez ponosa.

Na vratih je obstala nekaj časa, popravila si ruto in se neopazeno, a ostro ozrla naokolo. Skoro nezmotljivo je že razločevala vohuna od množice. Dobro jo poznala preračunano malomarnost v hoji, krčevito nepriljenost kretenj, utrujenost in dolgočasje na obrazu in za vsemi temi lastnostmi slabo prikrito streljanje nemirnih, neprijetno ostrih oči.

Tc pot ni opazila znanega obraza in lagodno je šla po cesti, potem si je najela izvoška in se odpeljala na trg. Pri nakupu obleke je barantala s prodajalci in se jezila nad svojega moža-pijanca, ki ga mora sko o vsak mesec na novo oblačiti. Ta izmišljotina sicer ni učinkovala na trgovce, a njej sami je bila močno po godu — spotoma se je domislila, da policija ve, da mora Nikolaj menjati svojo obleko in da pošlje svoje zaupnike na trg. Z enako naivnimi opreznostmi se je vrnila na Jegorjevo stanovanje, potem je spremila Nikolaja na kraj mesta. Z Nikolajem sta šla vsak po svoji strani ulice, in materi je bilo smešno in prijetno videti, kako okorno je stopal Vjesovščikov, s sklonjeno glavo, zapletajoč se z nogami v dolge škrice rdečega plašča, in kako si je popravljal klobuk, ki mu je lezel na nos. V samotni ulici ju je srečala Sašenka; mati

se je poslovila od Vjesovščikova in odšla domov.

— A Paša sedi . . . in Andrijuša . . . — je mislila žalostno.

X.
Nikolaj Ivanovič jo je sprejel z nemirnim vzklikom:

— Veste — Jegorju je zelo slabo . . . prav zelo! V bolnico so ga prepeljali . . . Ljudmila je bila tu in prosila, da pridete tja . . .

— V bolnico?

Z nervozno kretnjo si je Nikolaj poravnal očala, pomagal ji pri oblačanju jopiča, stisnil ji roko s svojo suho, toplo roko in dejal s tresočim glasom:

— Da! Vzemite še ta zavitek . . . Ali ste odpravili Vjesovščikova?

— Vse je v redu . . .

— Tudi jaz pridem tja . . . k Jegorju . . .

Od utrujenosti se je materi vrtlo v glavi, in Nikolajev nemir je zbujal v njej slutnjo žalostne drame.

— Najbrž — umira . . . — je v njeni glavi topo razbijala mračna misel.

Dospevši v malo, snažno in svetlo izbo v bolnici je videla, da Jegor sedi na postelji in se na kupu belih blazin prijazno hohoče; to jo je pomirilo. Smeje je obstala na vratih in poslušala, kako je bolnik razlagal zdravniku:

— Zdravljenje je — reforma . . .

— Nikar ne stresaj slabih dovtipov Je gor! — je s tenkim glasom vzkliznil zdravnik.

— A jaz sem revolucionar . . . reforma sovražim . . .

Zdravnik je oprezno položil Jegorjevo roko na kolena, vstal, zamišljeno se popraskal po bradi in otipaval otekline na bolnikovem obrazu.

Mati je dobro poznala zdravnika, bil je eden bližnjih prijateljev Nikolajevih, imenovali so ga Ivana Daniloviča. Stopila je k Jegorju, a on ji je pokazal jezik. Zdravnik se je obrnil.

— A, Nilovna! . . . Na zdravje . . . sedite! Kaj imate v rokah?

— Knjige so, menim.

— Citati ne sme! — je pripomnil drobni zdravnik.

— Idiota bi rad napravil iz mene! — je potožil Jegor.

— Molči! — je dejal zdravnik.

Kratki, težki vzdih, vlažno hropeči, so se iztrgali Jegorju iz prsi, njegovo obličje je bilo pokrito z drobnim potom; počasi je vzdignil težke, neposlušne roke in si z dlanjo otrl čelo. Čudno ne; remična, otekla lica so pačila njegov širok, dobrovoljen obraz, vse črte so izginile pod mrtvaško masko in le oči, globoko udrt, so gledale jasno, z zaničljivim nasmehom.

— Hej, znanost! Truden sem . . . smem leči? . . . — je vprašal.

— Ne! — je kratko odgovoril zdravnik.

— No, kedar odideš, bom legel . . .

— Nilovna, ne pustite mu! Popravite mu blazine . . .

(Dalje.)

kaj jesti? ... Taki klici, ki jih zaznamujejo tudi oficijozna poročila, so pač najjasnejši komentarji!

Ob 11. je bil shod končan. Do pol 2. je imela policija z vojaštvom opraviti, preden je izpraznila prostor okrog Bellarije.

Do enakih prizorov je prišlo tudi na drugih mestih, med drugim prav v notranjem mestu, na „Freiung“, pred vojnim ministrom kjer so huzarje pozdravljali z „elyen klici“ in drugod.

Na petih mestih so socialno demokratični poslanci improvizirali govore in mirili ljudstvo. Trije socialistični poslanci, Forstner, David in Sever so bili ranjeni. David je bil ranjen na glavi, ko je hotel preprečiti udarec, ki je bil namenjen višjemu komisarju dr. Wagnerju ... To pač najbolje karakterizira infamne trditve buržoaznega, zlasti zalumpnega klerikalnega časopisja, da so „socialno demokratični voditelji prepustili nahujskano množico sami sebi.“

V Ottakringu so se popoldne povečale demonstracije in proti večeru je tukaj prišlo do prave bitke. V tem okraju, kjer je doma ne le čvrsto organizirano delavstvo, ampak tudi največja revščina, ki ustvarja takozvane „Pulcherje“, najzanesljivejše čete krščanskih socialcev, v Ottakringu, ki je mesto zase, s posebnimi šegami, s posebnim dialektom, so vesti o dogodkih iz rotovskega okraja, privabile vse tiste elemente na ulice, ki imajo bedo, nezadovoljnost, upornost, ali ne potrebnega socialnega znanja, ki ga posreduje potlačenim samo dobra organizacija. Taki elementi, v katerih je hipoma vse priklopelo, so naskakovali šole, zažigali tramvajske vozove in z vsem, kar jim je prihajalo pod roko, gradili barikade. Tukaj je bil poškodovan s palico tudi eden najpopularnějšíh socialističnih poslancev, Forstner, ko si je prizadeval, da bi pomiril razdraženo množico. Povsem resno je, da to ni bilo socialno demokratično delo.

Do bitke je prišlo blizu Hoferevega trga v Koppstrasse. Vojaštvo je baje najprej slepo streljalo, potem pa so padli prvi strelci brez komande. Na to je zadonel rog, pa ukaz „Feuer“ in počela je salva s strašnim učinkom. Stirideset oseb se je valjalo v krvi na tleh. 24 letni delavec Oton Protzenberger pa je bil z bajonetom zaboden v pljuča. Odnegli so ga v Delavski dom, kjer je rešila družba napravila ambulanco; ali je kmalu umrl.

Na Thaliastasse pa je konjenišvo atakiralo množico z golimi sabljami. Tukaj so demonstranti napravili več barikad in napeli žice čez ulice. Povrh so izruvali plinske kandelabre in prevrnili droge za električno razsvetljavo, tako da je bil ta del okraja popolnoma v temi.

Vedno nove čete so prihajale v Ottakring, tako da je bil zvečer ves okraj preplavljen z vojaštvom.

Rešilna družba je posredovala v 63 slučajih. Dobilo je 20 oseb rane s sabljami, 32 je bilo drugače porezanih, 4 obstrljeni, 1 žena zlomljene kosti, 6 oseb se je onesvestilo. Pri postajah rešilne družbe je dobilo pomoč 22 policistov, 4 vojski, 1 poslanec in 36 drugih civilnih oseb. Razven tega pa cenijo število poškodovanih še na več kakor 150, ki niso iskali pomoči pri rešilni družbi.

In zdaj?

Prišla bodo še sodišča, odpirali se bodo zapor, rane bodo imele morda še hujše posledice. Ali na glavno vprašanje morata odgovoriti vlada in parlament. Odgovoriti naglo, zakaj zdaj je menda dovolj tragično dokazano, da se vendar mudi. In odgovoriti uspešno, zakaj ljudstvu niso pomagale dosedanje obljube in mu niso pomagale sablje in krogle.

Treba je kruha! Gospod baron Gautsch: Kruha! — To je zdaj najpomembnejša beseda. To je preizkušališče vladnega talenta ...

Zbor nemške socialne demokracije.

Jena, 15. septembra.

Današnji dan je bil posvečen maročanskemu vprašanju, o katerem je poročal Bebel. Potem je poročal Pfannkuch o majskega praznovanju in končno je bilo še nekoliko debate o volitvi predsednika za stranko načelnništvo na mesto rajnega Singerja.

O večerajšnji seji je naknadno še omeniti nekoliko posameznosti iz debate o parlamentarnem poročilu. O tej točki je poročal Geck, ki je podal jako dobro kritiko sedanjega državnega zbora, od katerega ni bilo pričakovati nobenega uspešnega dela v demokratično ustavnem zmislu in nobenega boja proti podraževanju živil. Državni zbor ima še kratko zasedanje pred seboj, ki lahko postane prav značilno. Pravice teptajoči blok od skrajne desnice do nacionalnih liberalcev bo hotel še zadnje trenutke svojega obstanka izrabiti,

da uklene ljudstvo in zlasti delavstvo v verige. Socialno demokratična frakcija bo stala na straži, in če zadoni koncem novembra klic: „Državni zbor je mrtev“, zakličemo mi: „Živio volilni boj! Živio boj proti brezpravnosti ljudstva in proti izkoriščanju, proti vojni hujskariji in lakoti! Živio boj za socializem in proti kapitalizmu!“

D r. S t e k u m je utemeljeval resolucijo, ki jo predlaga parlamentarna frakcija zaradi draginje. Socialistični poslanci zahtevajo, da se suspendirajo carine na živila, da se odpro meje za uvoz živine in mesa, da se odpravi carina za krmo.

J u c h a r t o v a priporoča, da se skličejo ženski shodi ob otvoritvi državnega zbora.

E d v a r d B e r n s t e i n zagovarja predlog, da naj frakcija v državnem zboru predlaga, da ima vlada dolžnost v slučaju mednarodnih konfliktov sklicati parlament in mu poročati o vseh razpravah z zunanjimi vlada. Predlog ima namen napraviti konec sedanjemu sistemu tajne diplomacije. Ravno z razširjanjem vesti, ki se ne dajo kontrolirati, se uganja najhujša vojna hujskarija.

B e b e l je, kakor je že javljeno, poročal o državnoborskih volitvah ter je prvi del svojega referata posvetil

maročanskemu vprašanju.

O kolonialnih vprašanjih se je zadnja desetletja razpravljanje v javnosti zelo razširilo. Nemčija je bila do osemdesetih let prosta kolonij.

Že Marx in Engels sta v komunističnem manifestu opozarjala, da goni potreba po vedno širšem trgu za svoje produkte buržoazijo po vsej zemli.

Civilizacija in krščanstvo sta baje glavna vzroka kolonialne politike. Pri tem je kolonialna politika vseh narodov oskropljena s krvjo. Največje barbarstvo naše kolonialne politike so kazali dogodki prijužnozapaadni afričanski vstaji. Ti dogodki ostanejo za vse čase sramotna pega nemške vlade. Stremljenje Francije je šlo naravno od nekdaj za tem, da dobi takorekoč pred nosom ležečo severnoafričansko obalo od Egipta do Maroka v svojo oblast. Že Napoleon I. je skušal osvojiti Egipt. Leta 1831. se je Franciji posrečilo pacificirati („pomiriti“) Algir. Šest do sedem tisoč milijonov je tekmo let žrtvovala v ta namen. Leta 1881. je ustanovila nekakšno pokroviteljstvo nad Tunesijo. Velika prirodna bogastva v Maroku so nagajala francoske kolonialne zanesenjake, da so neprenehoma pikali v ogenj in od leta 1903. ne prihaja Maroko z dnevnega reda.

Nikakor ne ugovarjam, da pripada Maroko deželam, ki so ob pametnem gospodarstvu sposobne velikega razvoja. Če bi se Maroko kultiviralo s primernimi pravičnimi sredstvi, katerim tedaj ne bi nasprotovali, bi se močno dvignil trgovinski promet in tudi za nemško trgovino bi se brez dvoma dosegle gotove koristi. Socialni demokratje, ki smo sovražni vsej maročanski politiki, kakor se vodi danes, zahtevamo seveda tudi, da se nemška trgovina in nemška industrija lahko razvija v Maroku ob enakih pogojih kakor trgovina in industrija vsake druge države. Saj je vzrok sedanjega konflikta ta, da se očita francoski vladi, da hoče preprečiti stremljenje nemških industrialcev, ki hočejo v Maroku dobiti tla. Poizkusi Francije, doseči politično nadvlado v Marokusu potem l. 1909, dovedli do glasovitega cesarskega potovanja v Tanger. Maročani so po tedanjih dogodkih morali sklepati, da bi jih bila Nemčija eventualno kot pokroviteljica mohamedanizma pripravljena varovati tudi z orožjem proti Franciji. Marokupojde s tem tako kakor Burom z glasovito depešo Krügerja.

Nadaljna posledica je bila algesiraška pogodba, ki pa tudi ni dosegla pomirjenja v Maroku. Dne 9. februarja 1909 je prišlo končno do nove pogodbe med Nemčijo in Francijo, v kateri Nemčija priznava, da ima Francija posebne politične interese v Maroku, nasprotno pa izjavlja Francija, da noče nikakor škodovati nemškemu gospodarskim podjetjem. Ta pogodba je bila v državnem zboru sprejeta z velikim veseljem in je bila res zelo ugodna — za Francijo. Svoje politične interese je lahko razširila do pokroviteljstva kakor v Tunesiji. Posledica je bila pohod Francozov v Fez za varstvo baje ogroženega sultana. To je izzvalo živahne proteste v Spaniji, pa tudi na Nemškem med vsenemci.

Dne 1. julija se je nenadoma pojavila nemška križarka pred Agadirom. Če se gonijo reči tam do skrajnosti, mora neizogibno priti do svetovne vojne. Objekt, ki bi tam za nas prišel v poštev, pa ni niti izdaleč vreden take žrtve. V tako nesrečno, naravnost blazno politiko, kakršno zahtevajo vsenemci, se ne moremo spuščati na noben način. Saj so vsenemci zastopali stališče, da bo odposlanstvo „Pauterja“, če se Francija ne pobota z Nemčijo zaradi razdelitve Maroka, imelo enake posledice kakor svojočasno emška depeša (ki je povzročila nemško francosko vojno). Tudi gosp. Bassermann je imel govor, s katerim je v nasprotju s svojim prejšnjim stališčem naglašal, da Nemčija ne more več zaostajati v Maroku ter je zahtevala kompenzacije (odškodnine) v Maroku samem. Pojasnilo ta jako čutne izpre-

membe je prineslo brunšviško deželno glasilo, ki je javilo, da se je pol stotine urednikov in politikov, med njimi najbrže tudi Bassermann, zbralo v Berlinu ter izjavilo, da so pripravljeni podpirati vsenemške načrte gospoda Kiderlen-Wächterja v Maroku, tudi če bi se iz tega imela izleči svetovna vojna.

(Dalje jutri.)

NOVICE.

* **Grof Khuen Hedervary** je prišel včeraj na Dunaj. Poročati je imel cesarju, kako je na Ogrskem, kjer hudobna opozicija še vedno ne pripušča, da bi prišla brambna predloga pod streho Dobrosrčen kakor že je, se je pa grof Khuen tudi namenil, da spregovori z baronom Gautschem o mesnem vprašanju. Ogrski ministrski predsednik se je pripeljal ravno o pravem času na Dunaj, če hoče res pospešiti rešitev tega vprašanja. Vozel se po dunajskih ulicah lahko opazja pomnoženo policijo, infanterijske in kavalerijske patrulje in ker ne more misliti, da se severno ogrski manevri nadaljujejo na Dunaju, bo morda vprašal, zakaj vidi toliko sabelj in bajonetov. Pa mu odgovore: Zaradi draginje. V notranjem mestu, kjer ima opravkov, vidi pobite šipe, demolarne ograje — pojasnijo mu lahko, da je tako zaradi draginje. Če ga kaj mika predmetno življenje, je včeraj v Ottakringu lahko še našel iztrgane kandelabre, razdejan tlak, morda tudi še kakšne krvave pege po ulicah in stenah. Ves okraj pa izpremenjen v vojaški tabor. In tudi tukaj je komentar: Zaradi draginje. Ker si ne more domisljati, da je vse to nalašč naročeno za njegov prihod in ker revolte v Avstriji še ne morejo imeti te posledice, da bi poklicali Khuenta kot „pacificatorja“ na Dunaj kakor pred blizu tridesetimi leti na Hrvaško, bi imel madjarski gospod grof priliko, da bi se nekoliko zamislil v resnejšo plat draginje in njene neoficijne posledice. Baron Gautsch se pogaja z njim. Ali zgodilo bi se lahko, da pride kdo, ki ima o tajnih pogodbah drugačno mnenje kakor naš ljubeznivi Gautsch. In tudi na Ogrskem ni garantirano ministrskim predsednikom, da umirajo v aktivni službi. Grof Khuen je prišel na Dunaj v času, ki je res zelo pripraven za razmišljanje.

* **Najditelj „Mone Lize“**. Iskanje tatu „Mone Lize“, oziroma nagrada, ki je razpisana, daje sedaj raznim podjetnim navihancem priliko, da jo izrabljajo v svoje posebne namene. Tako je pred kratkim dobilo ravnateljstvo v Luvru iz Breslave pismo, v katerem neznani človek naznanja, da je govoril na breslavskem kolodvoru s človekom, ki se mu je nazadnje predstavil za trgovca starin in mu obetal 1000 mark nagrade, če bi mu hotel pomagati pri prodaji neke lepe slike. Po opisih Mone Lize smatra pisec, da gre za ukradeni izvirnik slike. S trgovcem sta se končno dogovorila za zopetni sestanek na kolodvoru. Ravnateljstvo je o tem obvestilo pariško policijo. Ta pa je poslala kriminalnega uradnika v Berlin. Berlinska policija pa je doglala, da je pisal to pismo že večkrat predkaznovani zlikovec, katerega pa je takoj uljudno povabila v Berlin na sestanek. Zlikovec je spoznal položaj ter pisal iz Breslave muzejскому ravnateljstvu, da ga ne veseli priti v Berlin na sestanek, če mu ne pošlje denarja.

* **Velika stavbena katastrofa**. V berlinski tovarni splošne električne družbe se je v soboto dopoldne dogodila velika katastrofa, pri kateri so bile ubite tri osebe (1 inženir, 1 monter in 1 delavec), tri težko in tri lahko ranjene. Porušil se je tovarniški dimnik, v katerem so se nabrali plini, ki so eksplodirali.

* **Italijanski pomorski manevri**. Takom manevriranja italijanske mornarice v zalivu Aranci Marina (Sardinija) je zadel ob morske čeri rušilec torpedov „Pontiere“ pri rtu Cerasu ter obtičal. Položaj „Pontiera“ je zelo opasen.

* **Požar v Toplicah Rymanov**. V petek je izbruhnil velik požar v galiških toplicah Bymanov. Pogorela so vsa kopališča, sedem zdravilišč in več vil. Na podvečer so ogenj so ogenj omejili. Goreti pa so začeli tudi bližnji gozdovi.

* **Železniška nesreča**. Pri postaji Puers (blizu mesta Malines) v Belgiji je bilo v soboto vsled karambola dveh vlakov dvajset oseb poškodovanih.

* **Velika avtomobilska nesreča**. V Syrakusi v državi Novi Jork je bila v soboto velika avtomobilska dirka. Pri tem se je zaletel neki avtomobil v gručo ljudi. 6 oseb je mrtvih, 14 pa ranjenih.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Nedelja dne 24. t. m.** obeta postati ljubljanskim in okoliškim sodrugom znamenit praznik. Pohite k nam sodrugi iz Trsta in okolice v velikem številu. Samo iz Trsta je doslej prijavljenih okoli 600 izletnikov. Veliko se jih pridruži iz Nabržine in Sv. Križa. Ljubljanski in okoliški sodrugi jim moramo prirediti veličasten sprejem in zabavno veselico. Kdor izmed sodrugov in sodruginj še hoče pripomoči tega dne bodisi pri tem ali onem

delu, naj se prijavi osrednjemu odboru ali pa udeleži v sredo seje osrednjega odbora

— **Komični dokazi za „znanstvenost“** se včasih pojavljajo v polemikah naših učenjakov, ki se večinoma bolj pečajo z osebnostmi nego s stvarnostmi. Nekateri ljudje so tako strastno zaljubljeni v slavo, da ne morejo spati, izgube apetit in se mora človek čuditi, kako morejo sploh živeti, dokler jim ni javno in slovesno ovit lorvorjev venec okrog čela in že živim obljubljen posmrtni spomenik in prostor v Panteonu. Med temi bolestan slavoželjnimi možmi je tudi profesor Glaser, ki se že leta in leta trudi, da bi razširil svojo glorio in prisilil ves narod, da naj prisega na njegovo posebno znamenitost. Če ne bi imel profesor Glaser te bolezn, bi bilo tudi zanj veliko boljše, ker bi bilo tedaj lažje objektivno presojati njegovo delo in bi se mu rajši priznale tiste seveda negorostne zaslugе, ki jih ima in ki jih hoče po sili potencirati. To njegovo bolešno pehanje za slavo ga pa vodi tako daleč, da postaja včasih skrajno neokusen in napravlja iz sebe komično figuro. Veliko neprostopoljnega humorja je bilo svojčas v njegovem dokazovanju, da je on, ki seka verze kakor cestar kamenje, edini Slovenec, poklican da prevaja Shakespearja. Ali na vrhunec tiste profesorske komike, iz katere zajemajo humoristični listi svoje tipe, je splezal v nekem feljtonu v sobotnem „Slovenskem Narodu“, kjer debatira o Grafenauerjevi in svoji slovstveni zgodovini, pa navaja kot najkrepkejši argument za svoj poklic to zabavno reminiscenco:

„Če se k ugodnim mojim uspehom v nemškem jeziku pridene še dejstvo, da sem jaz kot dijak bil vselej odličnjak in dokler so bile vspešne tiste tiste razrede, v katerem sem bil učenec, tudi prav, je popolnoma izključeno in nenaravno, da bi se mi bila ponesrečila moja „Zgodovina slovenskega slovstva ...“

To je dokaz! Tu človek obstrmi, pa se vprašuje, ali je to res napisal zrel mož sam o sebi, ali pa mu je kak hudobnež v uredništvu, v tiskarni ali bogvekej vrnil to odlično storijo, da bi imeli ljudje kaj več za smeh. Čakamo, da bo profesor Glaser ogorčeno — zakaj dr. Glaser je rad ogorčen — dementiral avtorstvo teh zlobnih stavkov.

— **Osrednji odbor „Vzajemnosti“** ima zadnjo sejo pred izletom tržaskih sodrugov v sredo zvečer ob 8. v pisarni železničarske podružnice na Besljev cesti št. 22.

— **Ženski veselčni odsek** za nedeljsko veselico se vabi na sejo osrednjega odbora „Vzajemnosti“ v sredo zvečer ob 8.

— **Reditelj** za nedeljski sprejem tržaskih gostov se zbora na posvetovanje v sredo zvečer in se udeleža seje „Vzajemnosti“, ki bo istočasno pri Petriču.

— **Podružnični odbori „Vzajemnosti“** n j se udeleža seje osrednjega odbora v sredo zvečer ob 8. pri Petriču.

— **Pevski spored** na nedeljski veselici je za ljubljanski pevski zbor sledeči: 1. A. Forstner: „Gorenjci“; zbor iz opere „Gorenjski slavček“. 2. S. Schen: „Vzbujenje duhov“. 3. F. Juvane: „Pastir“; zbor s samospeli za tenor in bariton. 4. F. Maršik: „Delo“. 5. J. Aljž: „Na bregu“. 6. *: „Hajd socialisti!“ 7. Z. Prelovec: „Jaz bi rad rdečih rož“. 8. Dr. A. Schwaab: „Oj dekle, kaj s tak žalostno“. 9. *: Delavska himna. — Spored tržaskih zborov objavimo pravočasno.

— **Pevski zbor „Vzajemnosti“** ima, kakor smo že javili, ta teden vsak večer vajo in je treba, da prihajajo redno vsi člani. Zakaj do nedelje je treba, da se vse spopolni za dostopen nastop pri sprejemu tržaskih gostov in na popoldanski ljudski veselici. Zbor pričakuje torej točnost od vseh svojih članov.

— **Ljubljanka bo tekla nazaj**. Dela v Gruberjevem prekopu se naglo nadaljujejo. Sedaj so se začele pa predpriprave za poglobljevanje Ljubljance. Plavajoči bager že komaj čaka, kdaj bo začel stegovati svoj dolgi rillec v vodo. Pred Prulami je že navoženega lesa za zatvornico pred Gradaščico. Tudi provizorična pisarna (baraka) že stoji. Istotako je za zatvornico mnogo lesa na Krakovskem nasipu. Zatvornico so že začeli graditi na desnem bregu Ljubljance in ko bo končana, bo Ljubljanka tekla od izliva Gradaščice nazaj, potem pa po poglobljenem Grubarjevem prekopu.

— **Iz Spodnje Šiške**. Narodno-napredna stranka v Sp. Šiški, ali po domače omizje pri Ančniku, dela zase veliko reklamo. Reklamo pa tudi prav kravavo potrebuje, ker se v Šiški živa duša za to mogočno stranko ne meni, izimši natakario pri Ančniku. Ti gospodje od Ančnika so svoj čas hoteli splezati po delavskih hrbtih na konja, ker pa delavski hrbti niso prikriti za njih osebnost želje in potrebe, odtod hudovanje in togotica. Ker šišensko delavstvo in prebivalstvo sploh ne mara nad seboj kuratorjev od Ančnika, zato stressajo ti gospodje svojo sumljivo jezico nad delavstvom in nad njegovo stranko. Jeza slepi človeka, v tej slepi jezi so snoči kar tebi nič meni nič izmaknili našim kandidatom slovensko narodnost. Brez vprašanja so naredili iz preprostih delavskih ljudi bogatine in graščake. Da, da, kaj vse se omizju pri Ančniku lahko pri-

peti, če smatra kisle oštarijske dovtype za občinsko politiko.

— **Volilci v Sp. Šiški, pozor!** V vseh volilnih zadevah daje pojasnila do volitve volilni odbor vsak dan od 6. do 8. zvečer v hiši konsumnega društva).

— **Umrli so v Ljubljani:** Fran Röger, tiskarskega vodje sin, 3 leta. — Rudolf Justin, rejnec, 7 mesecev. — Viktor Zupančič, rejnec, 2 meseca. — Katarina Mrzlikar, zasebnica, 32 let. Bernardina Kastelic, kurjačeva hči, 7 mesecev.

— **Podboršt.** V nedeljo smo imeli draginjski shod, na katerem sta poročala sodrug Petrič in sodr. dr. Tomšič iz Ljubljane. Bilo nas je sicer malo zbranih, ker nasprotniki z vsemi sredstvi delajo proti nam in zavirajo naš napredek, vendar pa se morajo prejalisti ljudem odpreti oči, da bodo spoznali svoje sovražnike. Izobraževalno delo soc. demokracije govornikov bo gotovo rodilo sad in zdrnilo nezavedneže.

— **Elektrokineematograf „Ideal“.** Danes Inomost. (Lep naravni posnetek.) Pozabljeni gospod. (Jako komično). Hetman Nikolajev. (Senzacionalna ruska drama v barvah). Lotice jadrnica. (Jako komično). Miss Eta. (Variete Slačenje na trapezu. V barvah). Moric bogati stric. (Velekomično. igra Prince). Dodatek k večernemu sporedu. Poredni otroci. (Lepa drama). Od nedelje 24. sept. naprej bodo nedeljske predstave ob 7., 8. in 9. V petek velik večer smeja. V soboto 23. nedeljo 24. in ponedeljek 25. t. m. samo na večernem sporedu: Putifarjeva žena. (Jako zanimiva drama. Dolgost filma 450 m.)

— **Iz Idrije.** V sredo 20. sept. Ob 6. zvečer bo seja obč. odbora v mestni dvorani. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnje seje; 2. Prošnje idrijskih visokošolcev za podporo v l. 1911/12; 3. Prošnje ubogih za podpore; 4. Pritožba bivšega župana Šepetavca v Idriji v zvezi plačila stroškov per K 8193-62 za kibo št. 509; 5. Ponudba Mateja Moravca v Idriji št. 433 za nakup stavbišča za zgradbo mestne klavnice; 6. Slučajnosti.

— **Poročilo o Idrijskem shodu,** ki je bil v nedeljo, objavimo jutri.

— **Klerikalna blamaža.** (Dopis iz Javornika). V nedeljo 10. sept. smo imeli pri nas v gostilni pri Hkavcu draginjski shod na katerem je poročal sodr. Vek. Mrak iz Zagorja. Shoda se je udeležilo jako veliko stvelo delavcev in kmetov pa tudi gospod — župnik Košir s Koroške Bele s kaplanom. Govornik je neusmiljeno bičal hišavsko vlogo, ki jo igrajo klerikali v draginjskem vprašanju, zlasti glede uvoza argentinskega mesa. Zborovalci so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem govornika Mraka in tudi g. župniku so očitno šle govornikove besede k srcu. Gosp. župnik je bil toli prijazen, da se je oglašil za besedo in se nesmrtno blamiral. V veliko zabavo zborovalcev je klatil take bedastote, da je bilo celo kaplana sram. Tako je pripovedoval, da je v tržaškem pristanu zasidrana velika ladja, polna argentinskega mesa, ki ga nihče ne kupiti, češ da se tržaški socialni demokratje ne marajo za argentinsko meso. Reče, ki je na shodu s takim zaničevanjem govoril o argentinskem mesu — puranovo je seveda boljše — ni niti vedel, da se argentinsko meso brez vladnega dovoljenja sploh ne sme izkrcati. Dalje je mož na tem shodu menda prvič slišal, da je socialna demokracija revolucionarna stranka. Tozadevne besede s. Mraka je pograbil s tako slastjo, kakor da bi najmanj Ameriko odkril. Da se je g. župnik v svoji „repliki“ posluževal tudi starega klerikalnega švinda o protikartelnem zakonu, to se samo po sebi razume. Sodr. Mraku pač ni bilo težko razkrinkati ves podli humbug, ki ga uganjajo klerikali v tem vprašanju. Saj ravno klerikali s svojo politiko dajejo največjo potuho karteliranim oderuhom vseh strok. Zanimivo je, da je mož zatajil celo krščansko-socialne delavske organizacije in v vidni zadrugi je bil, ko ga je sodr. Mrak spomnil na stavkokazno „Jugovlavansko strokovno zvezo“. Kakor se vidi, bo morala ta poslednja na vsak način nastaviti boljše agitatorja... Ko se je župnik Košir povzpela do hudobne trditve, da so socialni demokratje glede socialnega zavarovanja morali vsled volilnih kompromisov delati po navodilu Friedmana, je sodr. Mrak pred vsem občinstvom konstatiral, da je župnik Košir čisto navadno lagal in obrekoval. To je moža tako zadelo, da je ves potrt zapustil zborovalni lokal. Splošen smeh in krotot zborovalcev pa je poučil, da je laž slabo politično orodje. — O občinskih volitvah je govoril sodr. Slesinger, ki je povdarjal potrebo delavskega zastopstva v občinskem zastopu Koroške Bele. Vsak delavec-volilec naj stori svojo dolžnost in pripomore k temu, da pride tudi v tej občini ljudska volja do veljave!

Štajersko.

— **Zopet avtomobil!** Posestnikov sin Matija Irmančnik iz Arpolj pri Gor. Gradu se je peljal z vozom proti Rizi. Na vozu sta sedeli še dve drugi osebi. Ko je prišel mimo neke gostilne, jim je pridrdral v besnem diru

nasproti — avtomobil. Kljub pravočasnemu opominu je avtomobil začel še hitreje voziti. Konj se je splašil, prevrnil voz in Irmančnik je tako nesrečno padel pod voz, da je zadobil hude, težke telesne poškodbe. Njegova družabnika sta se samo prestrašila in sta odnesla zdravo kožo. Šoferja so ovrabili.

— **Požar ob štajersko-hrvaški meji.** Iz Ormoža poročajo o velikem požaru, ki je v četrtki izbruhnil v Virju ob štajersko-hrvaški meji. Pogorela je skoro vsa vas, ki šteje 34 hiš. Zgorelo je mnogo živine; ožgani prašiči so kar begali po vasi. Zaradi pomanjkanja vode je bilo gašenje zelo otežkočeno. Na pogorišče je prihitela tudi hrvaška požarna brigada iz Vinice. Zažgali so otroci, ki so v bližini nekega kozoleta pekli koruzo.

— **Ne igrajte se z orožjem.** Iz Konjice poročajo: 16 leten vinogradnikov sin Maks Pavlič iz Skale se je igral z nabasano puško; puška se je sprožila in smrtno-nevarno ranila njegovega sedemletnega brata Mihaela. Neprevidnega fanta so ovrabili sodišču.

— **Senzacionalna aretacija v Gradcu.** V pisarni bančne družbe Gyr-Guyer & dr. je v soboto napravila policija hišno preiskavo in nato takoj aretirala družabnika banke Hermana Sulzbacha ter ga izročila deželnemu sodišču. Družabnik Gyr-Guyer in prokurist Schwarz sta pobegnila, vendar so poslednjega že zalotili. Banka se je zlasti pečala z nakupom ameriških rudniških akcij ter oškodovala različne osebe za 100 000 kron, med njimi tudi stolnega dekana dr. Möllerja.

— **Čuden duhovnik.** Iz Sv. Barbare v ptujskem okraju poročajo: Med tukajšnjim, večinoma klerikalnim prebivalstvom je velika razburjenost zaradi župnika Mihalica. Ta mož je živel v najlepši slogi z gostilničarjem Mejhonom, ki je bil tudi klerikalnega mišljenja. Vsled tega se zdi ljudstvu župnikovo ravnanje še bolj nerazumljivo. Dne 8. t. m. je omenjenega gostilničarja zadela kap. Poklicali so takoj župnika, a ko je prišel, je bil gostilničar že mrtev. Na to se je polastila duhovnika silna, čisto nerazumljiva jeza. Pristopil je z zakramentom v eni roki k mrlju, drugo pa je dvignil in zaklical: „Ta človek je umrl, kakor je živel in ni vreden, da bi dobil sveto obhajilo“. Ko se je vračal v farož, je spotoma blagoslovljal poklekajoče ljudi, pri tem pa je psoval mrlja z neverjetnimi besedami. Odrlek je tudi cerkveni pogreb, a ko je pojevala potrpežljivost ljudstva, je dejal, da bo vprašal škofijski ordinariat. Potem je odrekel zvonjenje in dejal, da bo mrlja blagoslovil na pokopališču, če mu prinese zadnji spovedni listek od velike noči. Ko so to storili, je dovolil zvonjenje. Kljub vsem prošnjam pa ni hotel priti v hišo blagoslovit mrlja, tudi ni šel s pogrebom, ampak je prišel le na pokopališče. Ta dogodek dokazuje menda nekaj drugega, kakor vsakdanjo trditev klerikalcev, da so socialni demokratje tisti, ki jemljejo ljudstvu vero.

— **Ponesrečeni se je 12. t. m.** pri trebljenju in poglavljenju studenca delavce vulgo Jakopin pri posestniku Alojziju Majcenu na Koračkem vrhu. Hotel se je po opoldanskem odmoru prvi peljati v studenec. Komaj je vstopil v pripravljeno posodo in so ga hoteli spustiti počasi v studenec, ko se nenadoma pretrga vrh in mož je padel v nad 20 m globoki studenec. Privlekli so ga iz studenca še živega in toliko pri zavesti, da je napravil oporo, ter se še dal prevediti. Nato je kmalu umrl. Polomil si je vse ude in rebra.

— **Senzacionalno priznanje.** Nedavno je „Zarja“ omenila zanimivo priznanje kaznjence jetnišnice v Karli pri Ljubnu, kateri postaja od dne do dne zmedenejši in katerega zapušča spomin. Kaznjence Sebastian Besser po imenu, je priznal, da je pred več leti skupno z nekim drugim tovaršem, katerega ime na noče izdati, umoril kmeta blizu Zeltwega na Gorenjem Štajerskem. Besser je pred 38 leti pozno v noč prosil prenočišča pri kmetu, ki mu je pa prošnjo odbil, nakaž sta s tovarišem odšla dalje. Kmalu pa sta se vrnila in sklenila kmeta za njegovo trdovratnost kaznovati. Zvabila sta ga iz hiše, ga ubila in oropala. Vodstvo kaznilnice je splošno smatralo njegovo izpoved za prazno fantazijo. Vendar so o stvari poizvedovali. Pretečeni petek pa je dalo celovško deželno sodišče zapreti 71 letnega Leopolda Reicheggerja, ker je na sumu, da je soudeleženec onega roparskega umora pri Zeltwegu. Reichegger je bil že leta 1875. obsojen v došmrtno ječo zaradi umora, a 1908. od cesarja pomiloščen. Sedaj je stanovan v Judenburgu in so ga oddali ondodnemu okrajnemu sodišču.

Fait pred celjsko poroto.

Včeraj smo že na kratko poročali o izidu porotne razprave zoper paznika Jožefa Faita iz Trbovelj, ki je bil obtožen, da je iz ljubosumnosti umoril svojo ljubico Miciko Nikovo, prodajalko v trboveljskem konzumu. Danes pošiljamo obširnejše poročilo o sodni obravnavi, ki se je vršila 14. t. m. pred celjsko poroto.

Sodišču je predsedoval deželnosodni svetnik dr. Hočevar, obtožbenca je zagovarjal dr. Hrašovec. Obtoženi Fait je rojen leta 1884. v

Niršanu na Češkem. Lani je došel v Trbovlje, kjer se je seznanil z Miciko Nikovo. 8. januarja sta v sobi pri Gorimšku v navzočnosti prodajalca Holeša obhajala zaroko; obljubila sta si, da se 19. marca poročita in pri tej priliki je Fait izročil svoji izvoljenki zaročni prstan. Ker je bolehal na živcih, je kmalu potem odšla na počitnice k svojim staršem v Kočevje. V Kočevju jo je Fait dvakrat obiskal in starši so ga obakrat prav prijazno sprejeli. Ko se je vrnila nazaj v Trbovlje, je bila od dne do dne bolj nezadovoljna in čemerna.

Nekega dne je dejal Faitu njegov tovariš Jožef Franc, da je šla njegova zaroka že po vodi in da je Micika zanj izgubljena. Tudi gospa Rozalija Rancinger ga je vprašala, če ni ne ve, kaj se godi. Ko je prišel z njo skupaj, mu je Nikova rekla, da je z ljubezno pri kraju, Fait jo je pregovarjal in kleče prosil, naj mu ostane zvesta. (Začet je jokati.) Ona je odgovorila: „Častno besedo sem dala danes nekemu gospodu, da bom ob 11. pri njem. Četudi bi se vzela, bi te ne imela rada in bi te vedno goljufala.“ Po teh besedah je odšla. Fait je na to zbolel za mrzlico. Ko sta se zopet zbgala, sta sedela nekoč skupaj v sobi. Kar potrkala nekdo na vrata; Nikova je odšla in je dolgo ni bilo nazaj. Ko se je vrnila, jo je vprašal, kje je bila, pa mu je rekla, da se je zamudila pri zdravniku. Faita je njen odgovor zelo potrl. Zdravnik dr. Huppert ji je pogosto pošiljal pisma. Nekeč je obiskala zdravnika in ko se je vrnila, mu je pravila, da jo je zdravnik nagovarjal: „ljubček“, „srček“, „kako bi rad videl tvojo belo srajčico.“ Vse to je zbudilo v njem veliko ljubosumnost. Enkrat zvečer je šla z Huppertom in inženirjem Červenkom k slaščičarju ter ji je kupil bombonov in drugih sladkarij. Huppert jo je nagovarjal, naj zapusti službo in naj gre z njim na Dunaj. Usodnega dne je pil pri Žaku in pri Lesjaku vino. Ko je prišel opoldan domov, mu je prinesla Jesihova gospa kosilo, a on se ga ni pritaknil; naslonil se je na mizo in zadrmlal. Prišla je Micika k njemu v sobo in sta se začela prepirati, nakar je odšla vun; prihitela nazaj in mu vrgla uhane pred noge. Fait jih je hotel pohoditi, kar mu ona ni pustila in je zavpila: „Ustrelj me raje!“ V zmedenosti je pograbil — sam ne ve kako — za samokres; ona je upila: „Le počij, le počij!“ Nič ne ve, kako je prišel na prosto, ali skozi vrata ali skozi okno, in zašel v Bevkovo, kjer so ga potem orožniki prijeli. Da je Micika mrtva, je zvedel prvičkrat v Laškem zaslišan.

Oče umorjene Micike Nikove kot pričja zaslisan, izpove: da mu je Fait zelo ugajal; ker je videl, da se imata zelo rada, jima je obljubil mobilije. Naročila sta si jih sama. Pogrebne stroške sem plačal vse sam. Predsednik je vprašal Faita, če je to res kar je izgovorila pričja. Fait je potrdil resnico in končno obljubil povrniti očetu vse stroške, katere je imel po Miciki.

Marjeta Nik mati Micike pripoveduje, da je meseca januarja vprašala Miciko, zakaj se takoj ne poročita s Faitom, nakar ji je odgovorila, da ni zdrava in da je Fait preveč ljubosumen; zato ga ne more pustiti, ker bi to stalo enemu ali drugemu življenju. Micika je bila živahna, vesela, a zelo skromna deklica.

Priča Ivan Nik, brat Micike pove, da je vedel že meseca januarja, da ima sestra s Faitom ljubezenske razmere ter da se poročita meseca maja. 26. maja sem bil v Trbovljah. Izvedel sem, da jo zasleduje dr. Huppert. Posvaril sem jo rekoč, da iz tega ne bo nič. Ona je proti meni zdravnika odklonila, on ji je pa bil zelo udan. Ker je napravil Fait, katerega že od preje poznam, name dober utis in ker sem videl, da jo ima zelo rad, sem mu svetoval, naj bo strožji z njo.

(Konec prih.)

Koroško.

— **Strelna je udarila** minulo nedeljo v skedenj posestnika Primoža Šlifuika v Mali vasi in ga užgala. Skedenj poln žita in drugih pridelkov je popolnoma pogorel. Škoda za veliko presega zavarovalnico.

— **Obesil se je v Gori nad Kobarco** dninar Kajetan Škof na neko drevo na polju svojega delodajalca posestnika B. Tratnika v Kobrci.

Trst.

— **Izlet v Ljubljano** se vrši ob vsakem vremenu v nedeljo dne 24. t. m. Vozni listki se dobivajo 1) v Trstu pri sodrugu Vavpotiču v „Delavskem Domu“; 2) v Sv. Križu pri sodr. Josipu Sedmaku in 3) v Nabrežini pri sodr. Frandoliču.

— **Shod južnih železničarjev.** Trst, 19. septembra. Snoči je bil v „Del. Demu“ shod južnih železničarjev. Shodu je predsedoval sodr. Skobl, govorili pa so sodrugi: Kopač, Jalk, Pečnik in Bahun. K zaključni besedi se je oglašil sodr. Kopač kot referent shoda. To pot je vlada poslala drugega komisaria, ki je s svojo treznostjo omogočil mirno in dostojno zborovanje, dasi je bilo razburjenje med zborovalci prav tako, če

ne še bolj vroče kot zadnjič. Sprejela se je soglasno resolucija o lokalnih zahtevah železničarjev. Izvajanja govornikov priobčimo v prihodnji številki.

— **Kam jadrano?** Iz tržaških učiteljskih krogov smo prejeli: Ono slovensko učitelstvo tržaškega ozemlja, ki sili pod komando gospodom okoli „Edinosti“ in ki drvi za njimi čez drn in strm, naj ne prezre članka o sprejemu tržaškega škofa v Sežani, priobčenega v „Edinosti“ dne 15. t. m. Človek bi res mislil, da čita „Ovete iz vertov sv. Frančiška“. Za sedaj brez drugega komentarja. K stvari se še povrnemo.

— **Zborovanje strankinih pristašev** se vrši v petek dne 21. t. m. ob 9. zvečer v „Delavskem domu“, ulica Boschetto št. 5. Sodrugi so vabljeni k obilni udeležbi.

Shod železničarjev v Trstu.

(Konec.)

Sodrugi Kopač nadaljuje:

Pošepetali bomo železniškemu ministru na uho: Odlotična ura bije! Za nas je odlotični čas v oktobru, ko je promet največji in ko vsi prizadeti najbolj spoznavajo in čutijo potrebo in važnost železničarjev. Biti moramo pripravljeni in paziti na bodočnost. Storititi je treba še to, kar je neobhodno potrebno, da bo vse pripravljeno za boj kajti slabo bi bilo, če bi vojna morala izbruhniti in bi nas naša nepraviljena. Ako se boste dobro pripravili na dan, ko pride z Dunaja odgovor, bo ležala vlada tako, kakor si je postlala. (Komisar zopet sega govorniku v besedo).

Prijatelji! Pripravite se! Puško ob nogi in čakajte poziva! (Dolgo odobravanje bravo-klici).

Za besedo se je potem oglašil sodr.

Regent

ki je izvajal:

„Razmere železničarjev so enake razmeram vsega delavstva. Vsi trpe. Zato se čudim, kako se je mogoče čuditi in postajati nervozen, (komisar postaja zopet nemiren) ako se ob današnji badi delavstvo na shodu nekaj čez navadno mero razburi. Železničarji se pripravljate na gibanje. Vložili boste zahteve, po katerih naj se zboljša vaš položaj. Stvar se mi zdi naravna. Ako se nam neče dati cenjenih živil in stanovanj, naj že nam da zadostna plača, da bomo lahko draga živila in stanovanja plačevali. Iz visokih krogov nam dopovedujejo, da bi odprtje mej in uvoz argentinskega mesa ne odpravil današnje splošne bede. Pa recimo, da jim — verjamemo. Pravijo, da je treba za odpravo bede pospešiti domačo živinorejo in poljedelstvo. Čudno je le, da govore to tisti, ki so dosedaj imeli v rokah vajete države in ki do danes niso v tem oziru storili ničesar. Kje so bili doslej? Dokler je bil na krmilu Bienerth, se je odrekalo argentinsko meso iz zdravstvenih ozirov. Vladi je bilo na srečo „zdravje“, ne pa življenje ljudstva. Ampak oficirji vojne mornarice so smeli jesti argentinsko meso. Danes pa se nam argentinsko meso ne odreka iz zdravstvenih ozirov, ampak v imenu tiste protizakonite pogodbe, ki jo je Bienerthova vlada za hrbotom parlamenta in ljudske volje sklenila z Ogrsko. Začelo se je delati tako, da bi nam smeli ogrski magnati diktirati, kaj in koliko smemo jesti. In med tem, ko se je vršilo pričkanje o zakonitosti te tajne pogodbe z Ogrsko in ko so se v Budimpešti vršila pogajanja za uvoz argentinskega mesa, je draginja preko vlade širila mizerijo med ljudstvom. Predvčeršnjim se je zopet podražil sladkor za osem vinarjev. Kmalu morda ne bomo smeli več jesti niti neprijateljne polente!

Iz vsega vprašanja o boju zoper draginjo delavstvo lahko spozna, da nima iskati nikjer prijateljev kakor le v svojih vrstah, v svojih lastnih organizacijah. Zoper odpravo draginje je imelo delavstvo na svoji strani le socialistične poslance. Tem lahko zaupamo, drugim gotovo ne, ker so bili skoro vsi proti nam. Iz vsega pa spozna delavstvo, da današnje države niso nič drugega kakor kapitalistične organizacije, ki imajo namen izsesaviti ljudstvu kri in mozeg. Mi si gotovo ne želimo revolte. Naša kri je predragocena. Ampak delavska kri je bila še vedno rodovitna. Mirnim potom hočemo doseči uspehe. Ampak če bomo prisiljeni poseči po drugačnih sredstvih, bo nosila za posledice odgovornost vlada in tisti, ki nas silijo v bedo.

Vi, sodrugi železničarji, se pripravljate za boj za najsvetejšo svojo pravico, za pravico do življenja. Bodite složni in pogumni v boju in zmaga bo na Vaši strani. Ako pa ne bo zadoščal Vaš protest, ako ne bodo Vaše vrste zadostne, bo stopila na plan armada onih Vaših sotrpinov, ki kakor Vi železničarji, trpe pod pritiskom sedanje draginje, ki so je provzročile avstro-ogrsko vlado.

Za sodrugom Regentom je govoril v nemškem jeziku sodrug

Falk,

ki je v ostrih potezah kritiziral protidelavski vladni sistem, kateri pospešuje rast draginje. Zlasti je konstatiral izjavo min. predsednika Gautscha, da ne gré, da bi železničarji vedno držali vladi nož na vratu.

prideži že mali dodatek „pravega“ Frančka s kajnim mlinčkom iz tovarne v Zagrebu. Le vsled svoje nedosežne izdatnosti in svoje neprekošene kakovosti je pravi Franek toli priljubljen v vsakem gospodinjstvu. - - -

Mašov: Tolstoviška slatina, pošta Guštanj, Koroško, kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. ☉ ☉ ☉ Svoji k svojim!

včeraj nanagloma umrl neki tovarniški delavec
za sumljivimi znaki kolere.

Nemiri v Solunu.

Solun, 18. septembra. Proti strogim zdravstveno-varnostnim naredbam je včeraj prebivalstvo priredilo hrupne in burne demonstracije, pri katerih je interveniralo vojaštvo. Dve osebi je vojaštvo prebodlo z bajoneti. 15 oseb je bilo aretiranih. Danes so se nemiri že polegeli. V mestu je bilo včeraj pet novih slučajev; 1 oseba je umrla. Zdravstvena komisija je konstatirala, da je bilo neko žensko kopališče okuženo, iz česar se tudi razlagajo številni slučajji kolere med židovskim ženstvom.

Roparski napad.

Solun, 18. sept. Osem bolgar. trgovcev so napadli in umorili prebivalci vasi Umptum, Pobrali so jim 800 funtov in njih trupa vrgli v bližnji potok. Oblastva so zaprla nekaj osumljenцев.

Stolipinova smrt.

Kijev, 19. septembra. Sinoči okolo desetih je umrl ministrski predsednik Stollpin. Smrtni boj je bil grozno težak in dolgotrajen: od petih popoldne je bilo vsak hip pričakovati katastrofe.

Peterburg, 19. septembra. "Rossija" poroča iz Kijeva: Včerajšnje noč je spal bolnik zelo nemirno. Nепrestano je ihtel in se zvijal v neznošnih bolečinah. Po odstranitvi kroglice, se mu je stanje nekoliko izboljšalo. Ministrski predsednik se je živahno zanimal za dogodke v svoji okolici.

Kije v, 19. septembra. Krogija, ki so jo odstranili iz Stolipinove rane, je nekoliko deformirana, iz česar sklepajo, da je zadela ob kakšen red na ministrovih prsih.

Kijev, 19. septembra. Aretacije odvetnikov se nadaljujejo. Doslej je bilo aretiranih okolo 150 oseb, večinoma znancev Bagrova. Občinskega svetnika Rūdenberga so izpustili iz zaporov.

K i j e v , 19. septembra. Ornosotenci razvijajo živahno grotižidovsko propagando in zahtevajo, da se vsi židje odpuste iz javnih uradov. Bati se je protižidovskih pogromov.

Zoper militaristične „igrače“.

Rim, 19. sept. Italijanska socialistična stranka pripravlja po vseh mestih in velikih industrijskih središčih demonstracije zoper vojaško akcijo v Tripolisu.

Samomor millionaria.

Rim, 18. septembra. Večkratni milijonar vojvoda Sangro je skočil pri Castellamare z visoke pečine v morje.

Edison povozil otroka

N o r i m b e r k . 18. septembra. Znani amerikianski izumitelj E d i s o n je včeraj zvečer povozil s svojim avtomobilom dečka, ki je takoj mrtev obležal na cesti.

Maročansko vprašanje.

Berlin, 18. septembra. Danes dopoldne je sprejel državni tajnik Kiderlen-Wächter francoskega poslanika Cambona in mu izročil odgovor nemške vlade na francoske predloge. Vsebina nemškega odgovora natančno ni znana. Vendar je ugoden izid pogajanj zagotovljen.

Draginjski nemiri v Sedanu.

Pariz, 18. sept. V Sedanu so bile velike demonstracije proti draginji. Delavstvo je zahtevalo protestno stavko. Prišlo je do ostrih spopadov s policijo, ki je klicala vojaštvo na pomoč.

Revolte na Španskem.

Madrid, 19. septembra. V Valenciji, Saragosi in v Bilbao je izbruhnili splošna stavka. V Saragosi so bili nemiri zelo resnega značaja. Med manifestanti, ki so klicali živila revolucija, in med policijo je došlo do hudih pouličnih bojev in so na obeh straneh streljali. Ena oseba je ubita, pet pa težko zadetih.

Madrid, 19. septembra. Vlada izjavlja, da je izsledila popolna načrt revolucije, ki ga je izdelal odbor španskih in inozemskih anarhistov in sindikalistov. Odbor je sklenil generalno stavko in porušitev vseh brzojavnih, telefonskih in železniških zvez. Vlada je vse člane revolucionarnega odbora razen treh zaprla.

Štrajk železničarjev.

London, 18. septembra. Včeraj so stopili delavci južnozpadne železnice v stavko. Branijo se nakladati blago. Delegat delavske stranke je izjavil, da bo prihodnji splošni štrajk angleških železničarjev zahteval šurni delovni čas.

Nemiri na Kitajskem.

S a n g a j, 19. septembra. Sem je došlo poročilo, da so revolucionarji zavzeli mesto Čunking in umorili podkralja.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani

:: Kavarna ::
Unione v Trstu
 ulica Caserma in Torre Bianca
 :: se priporoča. ::

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubić, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, " "
Kušar, " "
Podboj, " "
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Zidovska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Kustrin, Breg
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.

„SLAVIJA“ VZAJEMNO ZAVAR. BANKA V PRAGI,
ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se naj-
bolje priporoča ter vabi p. n. slovenske občinstvo, da sklene

— Vsega je bilo mnogo, tudi tiste, ki so se zavarovalne pogodbe, bodisi za življenje, proti požaru, proti ulomu ali pa proti razbitju stekla in ogledal, le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbljenje za starost, za slučaj smrti odteljcev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Banka „Slavija“ je res slovaška zavarovalnica z vseskozi slovansko-narodno upravo. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadljive. Gmotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrotelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond! 54.000.000.— jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenska oddelka K 2.495.719.—. Kapitalji in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861.—. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštnine prosto.

GENERALNI ZASTOP 'SLAVIJE'

VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

Na drobno! **Na debelo!**

Vse vrste

šolskih knjig,

vse šolske potrebščine ter vse šolske zvezke in preparacije

po najnižjih cenah brez konkurence priporoča

FR. IGLIČ

v Ljubljani, na Mestnem trgu šte. 11—12.